

CEZARY TOMASZ SZYJKO

Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy im. Jana Kochanowskiego
Kielce

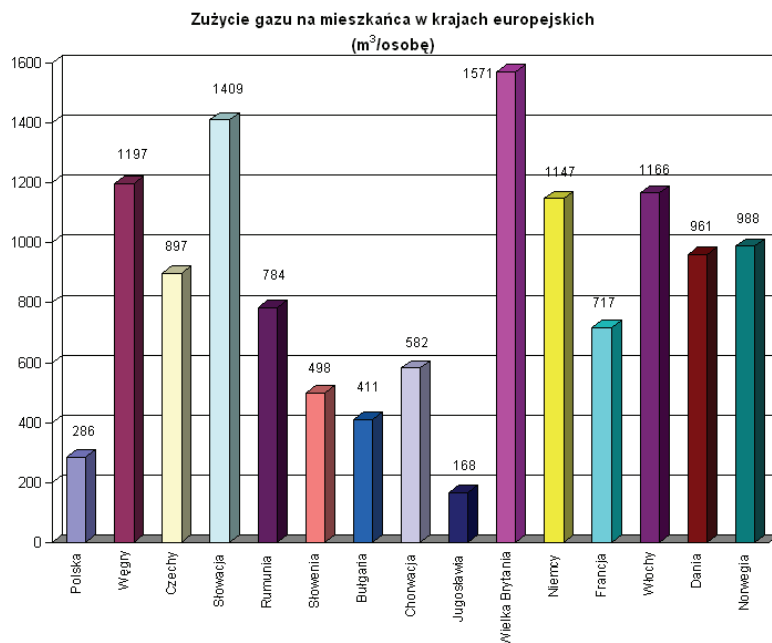
**W przededniu wolnego rynku gazu:
konkluzje polskiej prezydencji.
Sprawozdanie z konferencji nt. „Nowe modele rynku gazu
- strategię działania”, Warszawa, 27-28 października 2011 roku**

(Hotel Le Meridien Bristol; Organizator: Informedia Polska Sp. z o.o.)

Priorytety polskiej prezydencji

Polska prezydencja wnosi znaczący wkład w zdefiniowanie zewnętrznej polityki energetycznej UE. Zmieniająca się sytuacja na globalnym rynku energii stawia przed Europą kolejne wyzwania wymagające wspólnego, pogłębionego wysiłku państw członkowskich na rzecz realizacji celów unijnej polityki energetycznej wyznaczonych w Traktacie z Lizbony. Unia potrzebuje stabilnej i długofalowej strategii na rzecz rozwoju sektora energetycznego w perspektywie do roku 2050. Polska prezydencja wyszła tym wyzwaniom naprzeciw wspierając dążenia państw i instytucji europejskich do pełnego wdrożenia już przyjętych rozwiązań, takich jak III pakiet liberalizacyjny. Prezydencja zamierza osiągnąć największy możliwy postęp w sprawie pakietu infrastrukturalnego i aktów dotyczących efektywności energetycznej, stanowiących główną część legislacji energetycznej. Polska prezydencja planuje zakończyć toczące się negocjacje nad rozporządzeniem o spójności i przejrzystości rynku energii (REMIT) oraz kontynuować prace nad aktami prawnymi, których przyjęcie jest uwarunkowane zewnętrznymi ograniczeniami terminowymi, jak w wypadku nowej umowy *EU-US Energy Star*.

W świetle powyższego nie dziwi, że zorganizowano konferencję o aktualnych strategiach działania w kontekście nowych modeli rynku energii na świecie, koncentrując się tym razem na perspektywach rozwoju energetyki gazowej. Podobnie jak w przypadku handlu energią, rynek gazu znajduje się obecnie w trakcie kluczowych zmian. To właśnie teraz na szczeblu rządowym, regulacyjnym i biznesowym podejmowane są najważniejsze decyzje co do przyszłych możliwości wolnego handlu tym surowcem. Z gazem związana jest bowiem zdecydowana większość polskiej gospodarki. Przewiduje się, że w obecnym stuleciu, w skali świata, gaz stanie się najważniejszym nośnikiem energii pierwotnej. W Unii Europejskiej gaz ziemny już obecnie stał się drugim, po ropie naftowej, nośnikiem energii pierwotnej. Istotne znaczenie dla takiego stanu rzeczy miała wzrastająca jego dostępność, wynikająca z prac poszukiwawczych. Udokumentowane światowe zasoby gazu ziemnego wynoszą około 150 bln m³, co przy dzisiejszym poziomie wydobycia starczy na ponad 65 lat. Nie bez znaczenia są w tym wypadku również potencjalne zasoby złóż gazu w miejscu jego największej obfitości, tj. na Syberii, których wielkość być może nawet pięciokrotnie przekracza wielkość zasobów udokumentowanych obecnie. W Polsce zużycie gazu w relacji do liczby ludności nie tylko niekorzystnie odbiega od wielkości zużycia w krajach Unii Europejskiej, ale kształtuje się również na niższym poziomie niż w krajach Europy Środkowej i Wschodniej. Obrazuje to rys. 1.

Rys. 1. Zużycie gazu na świecie

Źródło: Gaz ziemny na świecie, Agencja Rynku Energii, Warszawa 2010.

Krzysztof Noga, Prezes KRI Marketing and Trading w swoim wystąpieniu przypomniał, że kwestie związane z energetyką towarzyszą integracji europejskiej od momentu zainicjowania procesów wspólnotowych na początku lat 50-tych. Znaczenie energii w agendzie politycznej Unii Europejskiej uległo zasadniczemu wzrostowi w połowie pierwszej dekady XXI wieku. Głównymi czynnikami determinującymi tę zmianę stały się agenda klimatyczna Unii Europejskiej, chęć dokończenia budowy wewnętrznego rynku energii oraz konieczność podniesienia poziomu bezpieczeństwa dostaw surowców energetycznych. Wspólnie przyczyniły się one do opracowania legislacji, która w coraz większym stopniu wpływa na kierunki rozwoju europejskiego sektora gazu ziemnego. W 2010 roku na forum Unii Europejskiej prowadzony był przegląd dotychczasowej polityki infrastrukturalnej. Zaowocował on opracowaniem Komunikatu Priorytety w odniesieniu do infrastruktury energetycznej na 2020 rok i w dalszej perspektywie, w którym określono zaktualizowaną listę priorytetów infrastrukturalnych oraz zaproponowano wprowadzenie szeregu mechanizmów przyspieszających implementację projektów energetycznych.

Wydobycie i import gazu ziemnego

W trakcie kilku ostatnich lat rynek gazu w Polsce ulega widocznym zmianom. Zwiększa się zużycie gazu ziemnego w kraju zarówno przez klientów przemysłowych jak i indywidualnych, które w 2004 roku wyniosło 12,9 mld m sześć., a w 2010 roku już 14,4 mld m sześć. Najliczniejszą grupę odbiorców gazu ziemnego stanowią odbiorcy domowy (6,5 mln klientów), do których w 2009 roku trafiło 4,1 mld m sześć. gazu. Wśród odbiorców przemysłowych najwięcej gazu trafia do zakładów azotowych.

W ostatnich latach import gazu ziemnego do Polski wynosi ok. 9-10 mld m sześć. rocznie. Dostawy gazu z zagranicy realizowane są głównie z Rosji (poprzez gazociąg

jamalski oraz połączenia międzysystemowe z Białorusią i Ukrainą) oraz Niemiec (poprzez połączenie międzysystemowe w Lasowie). Ponadto niewielkie ilości gazu importowane są z Republiki Czech oraz Ukrainy. W swoim wystąpieniu zatytułowanym: „PGNiG – firma otwarta na liberalizację rynku gazu w Europie i w Polsce” **Sławomir Hinc, Wiceprezes Zarządu ds. Finansowych PGNiG** podkreślił, że wydobycie gazu ziemnego w kraju prowadzone jest w dwóch oddziałach spółki - w Sanoku oraz w Zielonej Górze. Od kilku lat poziom wydobycia jest realizowany na poziomie 4,1-4,3 mld m sześć. W trakcie kilku najbliższych lat PGNiG SA planuje zwiększenie produkcji gazu ziemnego pochodzącego ze źródeł krajowych. Ponadto prowadzone są także prace w Danii, Norwegii czy krajach Północnej Afryki, z których Grupa Kapitałowa PGNiG uzyska dodatkowe źródła gazu ziemnego i ropy naftowej.

W Polsce prowadzonych jest obecnie kilka projektów związanych z budową połączeń międzysystemowych, pozwalających na zwiększenie importu gazu ziemnego do Polski, uzyskanie dostępu do rynku spotowego lub międzynarodowych hubów zajmujących się handlem gazem. Obecnie przez PGNiG SA, OGP GAZ-SYSTEM i innych partnerów biznesowych prowadzoną są prace nad:

1. zwiększeniem przepustowości istniejącego połączenia międzysystemowego z Niemcami, w Lasowie - z 0,9 mld m sześć. do 1,5 mld m sześć. od roku 2011 (połączenie dwukierunkowe);
2. budową nowego połączenia międzysystemowego z Czechami - 0,5 mld m sześć. od października roku 2011 (połączenie dwukierunkowe);
3. budową terminalu LNG w Świnoujściu - dostawy na poziomie 1,5 mld m sześć. od połowy roku 2014.

Ponadto do 2015 roku Grupa Kapitałowa planuje pozyskać co najmniej 650 MW własnej produkcji energii elektrycznej, a zadania w tym kierunku realizowane są przez spółkę PGNiG Energia SA. Do 2015 roku PGNiG SA planuje zwiększenie sprzedaży gazu ziemnego z obecnych 14 mld m sześć. do poziomu 18 mld m sześć., z czego tylko 2 mld m sześć. zostanie przeznaczone na dostawy surowca do elektrowni zasilanych gazem ziemnym.

Modele dla Europy

Teoretyczne modele liberalizacji rynków gazowych w Europie i na świecie zaprezentował na warszawskiej konferencji **Andrzej Sikora, Prezes Instytutu Studiów Energetycznych**, który przypomniał, że prace nad modelem realizowane są pod egidą Rady Europejskich Regulatorów Energii (CEER). Dotychczasowe prace zaowocowały przygotowaniem aż pięciu różnych koncepcji modeli europejskiego rynku gazowego na bazie których do końca 2011 roku ma powstać rekomendowana przez CEER spójna wizja:

- **Model LCEG** przygotowany przez firmę konsultingową LCEG (obecnie FTI Consulting) na zlecenie brytyjskiego Regulatora OFGEM;
- **Model MECO-S** przygotowany przez J-M. Glachanta pod patronatem Instytutu Uniwersytetów Europejskich, The Robert Schuman Centre for Advanced Studies oraz Florence School of Regulation;
- **Model amerykański – EURAM** (European American Model) przygotowany przez S. Ascari pod patronatem Instytutu Uniwersytetów Europejskich, The Robert Schuman Centre for Advanced Studies oraz Florence School of Regulation;
- **Model Frontier Economics** i Ylios and Stratorg przygotowany na zamówienie GDF Suez;
- **Model ASCOS** (Ample, Secure and Competitive Supply) przygotowany przez Clingendael International Energy Programme (CIEP).

Gaz z łupków

Paweł Poprawa, Kierownik Pracowni Geologii Naftowej z Państwowego Instytutu Geologicznego zaprezentował stan wiedzy o gazie łupkowym w Unii Europejskiej. Z geologicznego punktu widzenia, najświeższe europejskie odkrycie Blackpool w Wielkiej Brytanii może skłonić przedsiębiorców poszukujących tego typu złóż w Polsce do większego zainteresowania się analogicznymi formacjami geologicznymi w naszym kraju. Formacja Bowland Shale, to, co prawda, łupki karbońskie, a w Polsce jak na razie największe nadzieje wiąże się ze skałami ordowiku i syluru, jednak zdaniem P. Poprawy, odkrycie spółki Cuadrilla na pewno nie przejdzie bez echa wśród przedsiębiorców i geologów naftowych, a być może poszerzy w przyszłości zakres ich poszukiwań. Odnosząc się do planowanego przez Cuadrilla Resources podjęcia wydobywania na skalę przemysłową w r. 2013, dr Poprawa stwierdził, że „potwierdzenie zasobów gazu łupkowego i ekonomicznej opłacalności ich wydobywania stworzyłoby szansę na zwiększenie bezpieczeństwa energetycznego zarówno Wielkiej Brytanii, jak i Unii Europejskiej (w tym także Polski). Data ta musi jednak zostać potwierdzona szeregiem badań i trudno dziś przesądzić na ile będzie realna.” W dyskusji panelowej pt.: „Czy zasoby gazu łupkowego pomogą w uwolnieniu rynku gazu?” zabrali głos m.in.: **Bohdan Bartoszewicz - Dyrektor Finansowy Orlen Upstream, Paweł Chałupka - Dyrektor Operacyjny Aurelian Oil & Gas oraz Daria Kulczycka - Dyrektor Departamentu Energii i Ochrony Klimatu z PKPP Lewiatan**. Paneliści zgodzili się, że wydobywanie gazu łupkowego jest konieczne, by zapewnić bezpieczeństwo energetyczne Polski.

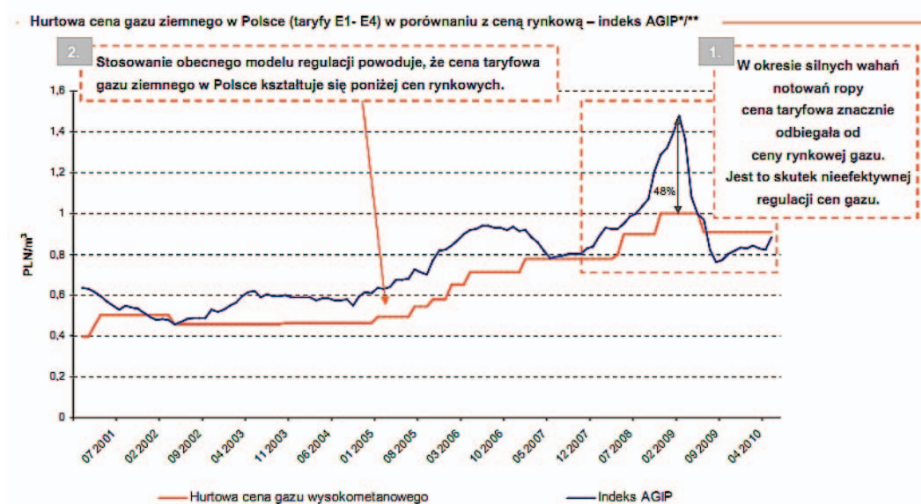
Regulacja polskiego rynku gazu

Na polskim rynku gazu zaszły istotne zmiany w kwestii liberalizacji, niemniej jednak stoi on nadal w obliczu wielu wyzwań legislacyjnych, które zostały przedstawione przez kancelarie Baker & McKenzie Krzyżowski i Wspólnicy oraz SSW Spaczyński, Szczepaniak i Wspólnicy. **Oskar Waluśkiewicz, Starszy Prawnik z Baker & McKenzie Krzyżowski i Wspólnicy** skupił się na możliwościach utrzymywania zapasów obowiązkowych w instalacjach magazynowych położonych na terenie UE, a **Dominik Strzałkowski, Senior Associate z SSW Spaczyński, Szczepaniak i Wspólnicy** wytłumaczył na czym polega grupowanie przepisów dotyczących branży gazowniczej oraz przedstawił zakres podmiotowy i przedmiotowy nowej ustawy prawo gazowe.

Prawnicy podkreślili, że kluczowym dokumentem ustawodawstwa wspólnotowego ustalającym główne zasady liberalizacji rynku gazu jest dyrektywa 2003/55/WE (dyrektywa gazowa). Dokumentami pomocniczymi wydanymi do dyrektywy są wytyczne, raporty i noty wyjaśniające, które mają umożliwić wymianę doświadczeń i stworzenie regulacji jak najlepiej wdrażających postanowienia dyrektywy w państwach członkowskich. Oprócz tego, we wrześniu 2005 r. zostało wydane rozporządzenie 1775 w sprawie warunków dostępu do sieci przesyłowych gazu ziemnego. Rozporządzenie, z uwagi na charakter tego aktu prawnego, obowiązuje bezpośrednio we wszystkich państwach członkowskich bez konieczności wdrażania go do krajowych przepisów prawnych. We wrześniu 2007 r. Komisja opublikowała „Trzeci pakiet liberalizacyjny” – propozycję zmiany dyrektywy 2003/55/WE i rozporządzenia 1775/29; dokument ten jest jednak nadal przedmiotem dyskusji. Dyrektywa gazowa 2003/55/WE została wdrożona do polskich przepisów prawnych w drodze nowelizacji ustawy Prawo energetyczne, wprowadzając istotne zmiany oraz nowa Ustawa z lutego 2007 r. o zapasach ropy naftowej, produktów naftowych i gazu ziemnego oraz zasadach postępowania w sytuacjach zagrożenia bezpieczeństwa paliwowego państwa i zakłóceń na rynku naftowym.

W swojej podsumowującej prezentacji **Andrzej Szczęśniak - Ekspert rynku paliw i gazu** skoncentrował się na cenie gazu w Polsce na tle innych krajów europejskich

i świata. Ekspert szczegółowo wytłumaczył na czym polegają ceny kwotowane na ropie oraz co to są ceny spotowe, a także scharakteryzował od czego zależą krajowe ceny gazu, ich składniki, rodzaje i dynamika prezentując poniższy wykres:

Rys. 2. Ceny gazu w Polsce a w Europie
Źródło: www.naftagaz.pl